

משפחת אליה מתונים

אבא מכאל, אמא רבקה,

ילדיהם: מרדכי, ניסים, רפי ופנינה.

שלושה אחים ותינוקת

כתבה וערכה

יפה זהבי

בדרך לארץ המובטחת

טוניס-מדינה קטנה בין אלג'יר ממערבה וטריפולי ממצחה

ב-1940- יהדות ארצות ערב היתה רק
כ-5% מיהדות העולם: כ-800 אלף בלבד

**מצב היהודים החל להידרדר עם
ההתעוררות הלאומית
הערבית,**

**עוד לפני הקמת מדינת ישראל.
תוניס ואלג'יריה לא הלאימו
רכוש**

**אבל היהודים נמלטו מהמדינות
כשהן זכו בעצמאות (1946,
1959 ו-1962 בהתאמה)**

**והמוסלמים בזזו את הרכוש
שהשאירו.**

השואה בתוניסיה

יהודים בתוניס מובלים
לעבודות כפיה

בתקופת מלחמת העולם השנייה
שובשו יחסים בין היהודים לבין
שכניהם הערבים בגלל
האנטישמיות שהתפרצה,
למרות השוויון שהשיגו היהודים
בתקופת השלטון הצרפתי
פקדו את יהודי תוניסיה זמנים
קשים
בעיקר כאשר עבר השלטון
הצרפתי
לידי ממשלת וישי
בראשותו של גנרל פיליפ פטן,
שהפעילה חוקים אנטי-יהודים

נשלחו יהודים רבים לעבודות כפיה

במקומות שונים בתוניסיה

המצב הלך והחמיר מיום ליום,

**כל יום היו עוברות כיתות חיילים
גרמנים**

**מלווים בבני המקום מוסלמים
ואיטלקים**

**מבית יהודי אחד למשנהו כדי לעוצרם,
לבזוז את רכושם ולאנוס את בנותיהם.**

**משפחות רבות שהיו להם בנות
היו מבריחות אותן דרך הגגות כדי שלא
ימצאו.**

השנאה ליהודים גברה מיום ליום,

האנטישמיות התעוררה אצל כל הנוכרים בכל חריפותה, ובעיקר אצל המוסלמים.

למעשה עם כיבושה של תוניסיה על ידי הגרמנים -

התפוררה בן רגע כל מערכת היחסים שהיו בין היהודים לבין המוסלמים.

הפחד וחוסר הביטחון שרר בקרב היהודים

לאחר שנפוצה שמועה

כי יהודים רבים נטבחו בדרום תוניסיה

מספר יהודים לא קטן מצאו את מותם במחנות העבודה, מהפגזות של בנות הברית על העיר תוניס

וכן, לא מעט מצאו את מותם

במחנות ההשמדה ברחבי אירופה

יהודים מובלים לעבודות כפייה תחת הכיבוש הנאצי. תוניס-חורף 1943

המדינה שבה ספגו היהודים מכה קשה במיוחד היא תוניסיה,

המדינה הערבית היחידה שהייתה תחת כיבוש
גרמני ישיר.

בשישה חודשים בלבד, מנובמבר 1942 עד מאי
1943,

אימצו הגרמנים ומשתפי הפעולה עמם מדיניות של
הפעלת מחנות כפייה, החרמת רכוש, תפיסת
בני ערובה, סחטנות, גירוש והוצאות להורג.
הם דרשו שאלפי היהודים ישאו את הטלאי
הצהוב,

והקימו מעין ועדות יודנראט שיישמו את המדיניות

אנדרטה ליהדים שנספו
בתקופת הכיבוש הנאצי בתוניסיה

הכחשת השואה
ממשיכה לתפוס
מקום מרכזי
בהיסטוריה
הערבית גם כאלה
שהוריהם הצילו
יהודים ממוות לא
ממש מתגאים
בכך.

עליה לארץ ישראל- בריחה במהירות

מספר אחיה של פנינה- ניסים אליה

"השנה הייתה 1947

הייתי בגיל שש שנים.

בדרך לא דרך, ברכבים ישנים ומקרטעים, דחוסים
באנשים מכל הגילאים

ודחיפות מכל עבר

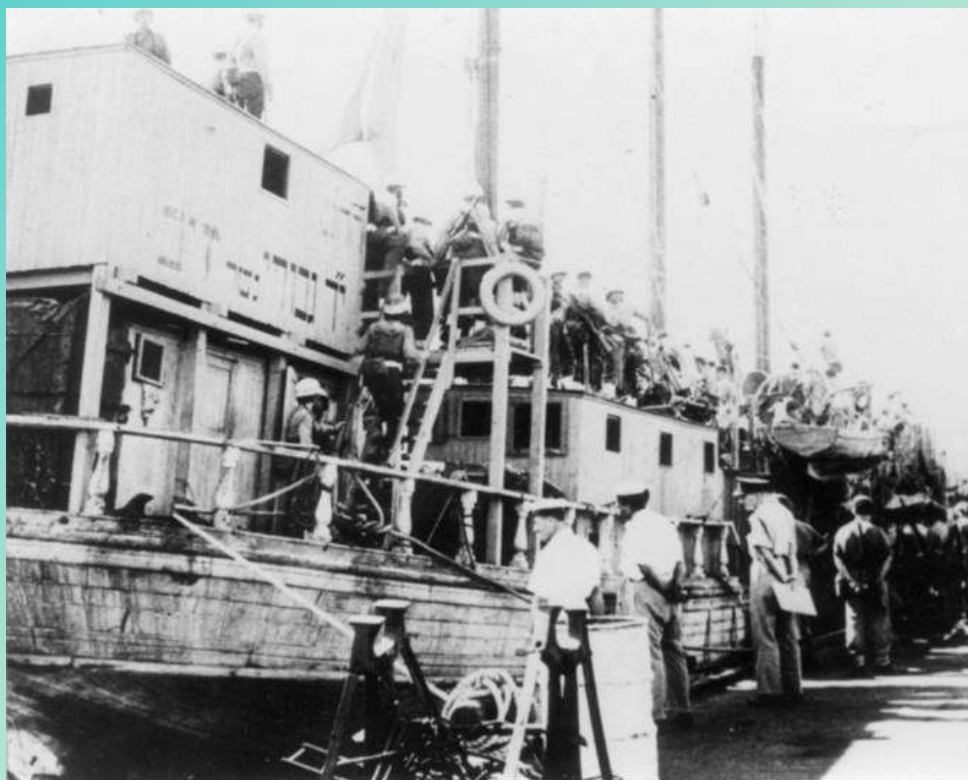
אחזתי בחוזקה בידה של אמא שלא תישמט ממני.

אחי הגדול, מרדכי, היה בגיל שמונה שנים,

אחז בידה השנייה של אמא,

ובידו הפנויה אחז באחי הקטן- רפי אליה"

בתחנות ביניים ראשונות שבדרך,

ביום 10 ביולי 1947,
טרם תחילת
ההפלגה,

אספו את המעפילים

מנתיב ההעמסה

הראשון,

הספינה יצאה ממרסיי
לכיוון אלג'יר בליווי
מדריך.

סוכם להיפגש עם ספינת
"י"ד חללי גשר הזיו",

ליד כף סידרום בכרתים,

הפגישה לא התקיימה

הקפיצות ברכב הפחידו אותי

נצמדתי לאמא

הבריחה הייתה בבהילות

העלייה לארץ ישראל הייתה בלתי לגאלית.

לאחר נסיעה מפרכת ומייגעת

(כולל תחנות ביניים)

הגענו לאחד החופים שנקבע מראש,

שם עגנה אוניה.

אמרו שזאת ספינת מעפילים.

ההעפלה יצאה לדרכה

ביום ה-14 ביולי הגיעה הספינה לחוף צפון אפריקה,

19 קילומטר מערבית לנמל אלג'יר.
הספינה הסתובבה יום שלם
והמתינה לקשר עם הסירה שלא הגיעה.
ביום 15 ביולי אותתו לספינה
מבית חרושת ללבנים שהיה באזור.

ההעמסה לספינה התבצעה באמצעות סירות חלופיות

שכרו סירות מדוייגים ערבים כדי להעלות מעפילים
שהמתינו שם.

הבריטים, שידעו מראש, הציבו משחתות במייצר
מסינה ועקבו אחרי כיוון ההפלגה.

היה סיור אווירי באמצעות מטוס שחג בין סיציליה
לכף בון.

לכן לא הייתה בעיה לבריטים לגלות אותנו.

הספינת "שיבת ציון" בלב - ים

עלינו על ספינה בשם "שיבת ציון".

דוד מימון

היה מפקד הספינה

עליה היו 411 מעפילים -

(מתוכם 120 ילדים ותינוקות)

ההפלגה ארכה 12 יום,

מיום 16.7.47 עד 28.7.47.

עניין ההפלגה שלנו נודע עוד

מלכתחילה לבריטים

והם עקבו אחר צעדינו.

מסלול הספינה "שיבת ציון" בים התיכון

ההפלגה המשיכה עד שכמעט הגענו למים הטריטוריאליזם של ישראל.

חיפה הייתה בנגיעת יד מרחק של 5 מייל בסה"כ
מנמל חיפה.

ראינו את היבשה.

התקדמנו לכיוון הנמל וצהלות של שמחה נשמעו
באוויר.

אמא חיבקה את גופי הקטן,

שמעתי פעימות ליבה

פועמות בעוצמה רבה מרוב התרגשות.

לפתע הצהלות התחלפו בצעקות אימה מכל עבר.

אמי עזבה את אחיזתה בי וצעקה:

"גילו אותנו!!!"

משמר החופים הבריטי עלה על עקבותנו.

האכזבה הייתה גדולה בעוצמתה,

פסיעה אחת מהיעד, פסיעה אחת לחירות,

בלתי נתפס!!!

כל הצוות ניסה לתפוס פיקוד ולהרגיע.

מפקד הספינה, דוד מימון מהפלי"ם

המלווים והאלחוטאי מיקי
הררי

קיבלו הוראה לא להתנגד
רב החובל האיטלקי וצוות
הספינה

הצליחו להימלט בצלילה
ונאספו ע"י אונייה חלופית
וכך ניצלו ממאסר.

אמא נזכרת בזעם:
"השמחה שאחזה בנו הפכה
לכעס גדול".

התנהלו מאבקים קשים
בינינו לבינם.

הורדה-תוך התנגדות מסיבית

כל מי שניסה לפרוץ
לספינה,

נהדף על ידי דחיפות
ומכות בחפצים שעמדו
לרשותנו,

בקבוקים וכל הבא ליד,

ואף הצליחנו להפיל את
חלקם למים ולמנוע
עלייתם לספינה.

לרגע חשבנו שהצליחנו
להדוף אותם.

בתוך המהומה והקטטות שהתחוללו

גירוש מעפילי

"שיבת ציון"

שתי ילדות: דינה ומרים:

כל הזמן הקיאו ושכבו בפינת הספינה.

האנשים מסביב אמרו שהן סובלות ממחלת ים.

לפתע אמי חלפה בריצה וזעקה.

אחד מהאנשים חטף מכות נמרצות,

נדחף על ידי השוטרים, כי סירב לרדת.

מרים ודינה קפצו, והתחילו לצעוק:

אבא, אבא, מרביצים חזק לאבא!

ורצו לקראתו...

מובן שלא הצלחנו לעזור לאבא רחמים מזוז המוכה וגם לעצמנו,

בסוף - ידם של השוטרים
הייתה על העליונה...
הקיפו אותנו עם פלצור
וסגרו עלינו.

טיפסו על המכבש
שהעמידו והורידו
אותנו,

מותשים ולכודים
ובעיקר מאוכזבים מאוד.

אבא אמר שנאלצנו
להשמיד את המסמכים
שברשותנו, כדי למנוע
חשיפת זהותנו.

גירוש מעפילי ספינת "שיבת ציון"

המעפילים הגיעו לקפריסין ללא נפגעים.

קבוצת מעפילים מגיעה לקפריסין,

במזח הנמל
הועברנו
ל"אמפייר
שואלטרי".

חילוץ המלווים
נעשה בעזרת
פועלי ניקיון

שבאו לנקות את
הספינה לאחר
פינוייה.

הורידו אותנו לאי קפריסין

גרנו במחנה אוהלים ולא היה סדר יום קבוע.
אחי הבוגר ממני ואני, רפאל,
הסתובבנו והשתובבנו רוב שעות היום.

חזינו במשחקי כדורגל של נוער בוגר
(הקבוצות הוקמו בקהילה שבמחנה)
כך ראינו והשקפנו על הנעשה
ואפילו היה לנו כיף.

השגרה במחנה

לדברי אמא, בקפריסין הסתובבו אנשים,

כנראה מאירופה,

וחיפשו ילדים לאימוץ.

(באופן לא חוקי, כמובן), פנו למשפחות ובקשו
כביכול להקל עליהם.

בין היתר- פנו גם לאמא.

אמא עמדה על המשמר.

נצמדה לילדיה ונלוותה אליהם.

אמי אומרת שחשה ממש בסכנה

במיוחד לאחותי הקטנה, פנינה,
שהייתה במסגרת הפעוטון

כדי למצוא תירוץ- בקשה אמא
לעזור בעבודות בפעוטון,
בכביסה ואף לשמור על
הקטנים.

למרות הכל זכינו לייחס
ג'נטלמני מהחיילים
הבריטים.

הבריחה דרך המינהרות

למרות השמירה המוקפדת
של החיילים הבריטים
שהשקיפו מעל המגדלים,
הבריחה לכיוון ישראל
המשיכה באופן מסיבי.

כדי לחפות על הבריחה
יצרו הנערים קטטות
פיקטיביות תוך כדי
משחק כדורגל,

דבר זה שימש הסוואה
והעסיק את שוטרי המשמר
שהפרידו בין הניצים .

כך הצליחו הנערים לברוח בחשאי דרך המנהרות שחפרו לכיוון החוף

(בסיוע אנשי הסוכנות)

כל זה התרחש מול עינינו
רוב הזמן היינו בתנועה בלתי
פוסקת סביב החוף.

מסתבר שדבר זה גרם למעקב
אחרינו

על ידי אחד מאנשי המשמר.
כמובן שלא הבנו מה התרחש...

לימים נפלה לידי המשפחה שלנו כתבה בעיתון:

שומר בריטי עקב אחרינו
בחשד שנשלחנו ע"י גורם יהודי כלשהו
לרגל ולהעביר מידע.
דבר זה גרם לנו לגיחוך רב:
להעסיק איש צבא בריטי במשרה מלאה
לעקוב אחרי שני ילדים קטנים בחשד
לריגול???

בעיתון:
אחי ניסים,
אני
והשוטר
הבריטי
מאחור

חלומנו התגשם

אחרי התלאות שעברנו,
שעם הזמן נשאר בזיכרוןנו כהרפתקה נעימה,

כשסוף סוף חלומנו התגשם...
נטענו שורשים עמוקים בארצנו האהובה.
בגרנו והקמנו דורות לתפארת.
נגענו באדמת ארץ ישראל.
בסוף ינואר, תחילת פברואר- שנת 1948,
נותרנו עם חתיכת היסטוריה נוסטלגית ומענגת
שהשאירה בנו את חותמה לעד.

רבקה ומיכאל אליה עם הכלה והחתן מציץ מאחורה

כל המשפחה המורחבת מצור משה-דורות המשך-יש נחת....

רבקה הסבתא-עם פנינה, בעלה וילדיהם-3 דורות

קפריסין - מהסגר לתקומה

הארגון להנחלת מורשת המעפילים בקפריסין